

τὸ τοῦ Λουκᾶ, καὶ τὸ τοῦ Ἰωάννου ἐν τῷ λέοντι.
 » Τὸ μὲν γὰρ κατὰ Ἰωάννην τὴν ἀπὸ τοῦ Πατρὸς
 » ἡγεμονικὴν αὐτοῦ . . . καὶ ἑνδοξὸν γενεὰν διηγεί-
 » ται, λέγων· *Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος, καὶ ὁ Λό-*
 » *γος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ὁ Θεὸς ἦν ὁ Λό-*
 » *γος· καὶ· Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο· καὶ χωρὶς*
 » *αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν (α).* Τὸ δὲ κατὰ Λουκᾶν,
 » ἅτε ἱερατικοῦ χαρακτήρος ὑπάρχον, ἀπὸ τοῦ Ζα-
 » χαρίου τοῦ ἱερέως θυμιῶντος τῷ Θεῷ ἤρξατο.
 » Ἦδη γὰρ ὁ σιταυτὸς ἡτοιμάζετο μὲτος, ὑπὲρ
 » τῆς ἀνευρέσεως τοῦ νεωτέρου παιδὸς μέλλων θύε-
 » σθαι (β). Ματθαῖος δὲ τὴν κατὰ ἄνθρωπον αὐτοῦ
 » γέννησιν κηρύττει, λέγων· *Βίβλος γενέσεως Ἰη-*
 » *σοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαυὶδ, υἱοῦ Ἀβραάμ· καὶ·*
 » *Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν·*
 » *ἄνθρωπόμορφον οὖν τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο . . .*
 » Μάρκος δὲ ἀπὸ τοῦ προφητικοῦ πνεύματος, τοῦ
 » ἐξ ὕψους ἐπιόντος τοῖς ἀνθρώποις τὴν ἀρχὴν ἐποι-
 » ῆσατο, λέγων· *Ἀρχὴ τοῦ Εὐαγγελίου Ἰησοῦ*
 » *Χριστοῦ, ὡς γέγραπται ἐν Ἠσαΐα τῷ προφήτῃ*
 » (γ)· τὴν περὶ τὴν εἰκόνα τοῦ εὐαγγελίου δει-
 » κνύων· διὰ τοῦτο δὲ καὶ σύντομον καὶ παρατρέ-
 » χουσαν τὴν καταγγελίαν πεποιήται· προφητικὸς
 » γὰρ ὁ χαρακτήρ οὗτος (δ). »

Ὁ ἱερός Λύγουστίνος ἐλέγχει τοὺς τὸ τοιοῦτον
 πύστημα ἀκολουθοῦντας, καὶ κατηγορεῖ αὐτῶν ὅτι
 προσέσχον μᾶλλον εἰς μόνους τὰς ἀρχὰς τῶν εὐαγ-
 γελίων, ἢ εἰς τὸν γενικὸν σκοπὸν τῶν συγγραφέων αὐ-
 τῶν. Τὸ ἐπ' αὐτῷ, προτιμᾷ ἄλλην τινὰ ἐρμηνείαν,
 ἥτις, ὡς φαίνεται, δὲν ἦτο νέα, ἀποδιδούς τὸν μὲν
 λέοντα ὡς σύμβολον τοῦ Ματθαίου· τὸν δὲ ἄνθρω-
 πον, εἰς τὸν Μάρκον, καὶ, ὡς καὶ ὁ Ἰερώνυμος, εἰς
 τὸν Λουκᾶν, τὸν βοῦν, καὶ τὸν ἄστον εἰς τὸν Ἰωάν-
 νην. Ὅθεν φαίνονται μοι, λέγει, ὅσοι ἡρμήνευσαν τὰ
 τέσσαρα ἐκεῖνα ζῶα τῆς Ἀποκαλύψεως ὡς παριστάν-
 οντας τοὺς τέσσαρας Εὐαγγελιστάς, ὅτι πιθανώτερον
 προσέσχον οἱ ἀποδόντες τὸν μὲν λέοντα εἰς τὸν Ματ-
 θαῖον, τὸν δὲ ἄνθρωπον εἰς τὸν Μάρκον, τὸν δὲ μὲ-
 σον εἰς τὸν Λουκᾶν, καὶ τὸν ἄστον εἰς τὸν Ἰωάννην,
 ἢ οἱ ἐννοήσαντες διὰ μὲν τοῦ ἀνθρώπου τὸν Ματ-
 θαῖον, διὰ δὲ τοῦ ἀστοῦ τὸν Μάρκον, καὶ διὰ τοῦ
 λέοντος τὸν Ἰωάννην. Ἐπειδὴ ἐκ τῶν ἀρχῶν τῶν βι-
 βλίων ἠθέλησαν νὰ συμπιράνωσι τι, καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ
 ὅλου σκοποῦ τῶν Εὐαγγελιστῶν, τὸν ὅποιον ἐπεπε-
 μᾶλλον νὰ ἐρευνήσωσι· διότι καταλληλότερον λαμ-
 βάνεται σημαίνοντος διὰ τοῦ λέοντος ὁ συστήσας
 μάλιστα τὸ βασιλικὸν πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ. Ὅθεν
 καὶ ἐν τῇ Ἀποκαλύψει μετ' αὐτῆς τῆς βασιλικῆς φυ-
 λῆς ἀναφέρεται ὁ λέων, ἐνθα λέγεται· *ἐνίκησεν ὁ*
λέων ὁ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα (ε). Ὅτι δὲ διὰ
 τοῦ μὲτος παριστάνεται ὁ Λουκᾶς, διὰ τὴν μεγάλην
 τοῦ ἱερέως θυσίαν, οὐδεὶς ἀμφέβαλε· διότι ἐκεῖ ἀπὸ
 τοῦ ἱερέως Ζαχαρίου ἀρχεῖται ὁ λόγος τοῦ ιστοροῦν-

τος . . . Ὁ δὲ Μάρκος, ὅστις δὲν ἠθέλησεν οὔτε τὴν
 βασιλικὴν γενεὰν ἢ τὴν συγγένειαν νὰ ἱστορήσῃ,
 ἀλλὰ δεικνύεται περιγράφας ὅσα ὁ ἄνθρωπος Χρι-
 στὸς ἐπραξε, μόνον ὑπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου
 φαίνεται σημαίνοντος· ἐν τοῖς τέσσαρσι ἐκεῖνοις
 ζώοις. Ταῦτα δὲ τὰ τρία, εἴτε ὁ λέων, εἴτε ὁ ἄν-
 θρωπος, εἴτε ὁ μὲτος βαδίζουσιν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ
 οἱ τρεῖς οὗτοι Εὐαγγελισταὶ εἰς ἐκεῖνα μάλιστα ἐνη-
 σχολήθησαν, ὅσα ὁ Χριστὸς ἐν σαρκὶ ἐπραξε, καὶ ὅ-
 σα ὡς παραγγέλματα τοῦ θνητοῦ βίου εἰς τοὺς σαρ-
 κα φοροῦντας ἔδωκεν. Ἀλλ' ὁ Ἰωάννης ἵσταται ὡς
 ἄετός· ὑπεράνω τῶν νεφελῶν τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθε-
 νείας, καὶ προσδέπει τὸ φῶς τῆς ἀναλλοιώτου ἀλη-
 θείας διὰ τῶν ὀξυδερκιστάτων καὶ σταθεροτάτων
 ὀφθαλμῶν τῆς καρδίας (α). »

(Ἐπεταὶ τὸ τέλος.)

ΠΕΡΙ

ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ (EDUCATIO.)

Παρά τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι τε καὶ Ῥωμαίοις

(Συνέχεια. Ἰδε φυλλάδ. 405.)

—ο—

Παρά τοῖς Ὀρειῦσιν εὐρίσκομεν ἕτερον καὶ πολί-
 τιτικὸν καὶ οἰκιστικὸν βίον, ἀμφοτέρους ἀρχετύπως
 ὁρίζομένους διὰ τῆς ἀνατροφῆς, οὗτος ἐνταῦθα κυ-
 ριωτάτου προσόντος ἐλευθέρου ἀστοῦ. Θεωροῦμεν δὲ
 κατ' ἐξοχὴν τὴν Σπάρτην, τὴν σπουδαιωτάτην καὶ
 περιληπτικωτάτην τῶν δωρικῶν πολιτειῶν, ἐνθα τὰ
 παλαιὰ, πάτρια τόμια ἐπὶ μακρότατον καθαρὰ
 διατηρήθησαν. Ἡ ἀνατροφή ἐνταῦθα ἐστὶν ὅλως δη-
 μοσία, μετὰ τῆς νομοθεσίας καὶ τοῦ πολιτεύματος
 στενῶς συνημμένη. Τὸ περὶ Ἀθηναίων καὶ τῶν νόμων
 αὐτῶν λεγόμενον ὑπὸ Δημοσθένους (κ. Ἀριστογ. π.
 898. B.)· *Ὅλοι οὐδὲν οὔτε σπέρμα, οὔτε σπον-*
δαῖον εὐρήσκειν, ὃ μὴ νόμου χειρὶ κινήσῃ, τοῦτο
δικαιότερον ἀρμόζει περὶ τῆς Σπάρτης λεγόμενον, εἰ
καὶ ἐνταῦθα ὁ ἀριθμὸς τῶν γραπτῶν νόμων πολλῶν
ἐλάττωσιν ἢ ἢ ἐν Ἀθήναις. Ὁ ἐγγύτατος καὶ γενι-
κώτατος σκοπὸς τῆς παιδαγωγίας ἐν Σπάρτῃ ἦν ἡ
ἀπόλυτος καθυπόταξις τῆς ἀτομικῆς βουλήσεως ὑπὸ
τῆν τοῦ ὅλου. Μόνον ἐν τῇ πολιτικῇ κοινότητι, διὰ
τῆς πολιτείας, καὶ διὰ τὴν πολιτείαν εἶχεν ἕκαστος
ιδιότης τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀξίαν καὶ προσοπτικὴν ση-
μασίαν, καὶ ἐν ταύτῃ τὸ καθαρώτατον αἰσθημα τοῦ
ἐλευθέρου ἀνδρός. Ἡ δ' ἀνατροφή ἦν συστηματικῶς

(α) Ἰωάν. ε. 4—3.

(β) Λουκ. ε.

(γ) Μάρκ. ε. 4 καὶ 2.

(δ) Κατὰ εἰρήσεων Βιβλ. Γ', κεφ. 41, 8.

(ε) Ἀποκλ. Ἰωάν. ε. 5.

(α) De consensu Evangel. 1. 9, Opp. tom. III. part.
 2, col. 5, et in Johan. tractat. XXXVI, 5; ibid, col. 346.

διατεταγμένη καὶ κατὰ τὴν βαθμὸν τῆς ἡλικίας εἰς ὠριμὰ σταδία διηρημένη.

Τῆς ζωῆς τοῦ νεογενήτου εὐμενῶς ἀπορροισθείσης ὑπὸ τῶν προσκυτέρων τοῦ γένους ἢ πατρὸς τοῦ ἐν τῇ λέσχῃ, (1) τοῦτο ἀντιτίθεται μέχρι τοῦ ἐξόδου τοῦ ἡλικίου τοῦ ἐν τῷ πατρικῷ οἴκῳ. Μετὰ δὲ ταῦτα τὸ παιδίον τῇ πολιτείᾳ ἀνήκον μεταλαμβάνει τῆς δημοσίας ἀγωγῆς (Πλουτ. αὐτόθι). Ἐνταῦθα ἐπεκράτει ἡ τοῦ σώματος παιδεία διότι ὁ μέλλων πολίτης ἐρχετο μᾶλλον ἀλκῆς καὶ σκληρογυμνασίας ἢ πνευματικῆς παιδείας, καὶ τὰ αὐτὴ οὐδαμῶς περιφρονεῖτο παντελῶς. Ἰσχυρὰ καὶ ἐνταῦθα ἡ τοῦ Πλάτωνος (Πολιτ. Β'. 376) γνησίως Ἑλληνικὴ ἐκφορὰ. Ἔστι δὲ πᾶσι ἡ μὲν ἐπὶ σώματι γυμναστική, ἡ δ' ἐπὶ ψυχῇ μουσική. Καὶ ἡ γυμναστική δ' ἐνταῦθα ἐσκόπει μᾶλλον βίωσιν, καρτερίαν καὶ εὐστροφίαν ἢ τεχνικὴν καταδάμνασιν· ὅθεν καὶ ὁ παιδοτροφεὺς μετὰ τῆς τεχνικῆς αὐτοῦ παιδείας δὲν εὖρον ἐνταῦθα εἰσοδὸν κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους (Πλουτ. Ἀπορρ. λακ. 22). Ἡ ἐν τῇ ἀναγνώσει καὶ γραφῇ διδασκαλία, ἀρχομένη ἐνταῦθα βεβαίως βραδύτερον ἢ ἐν Ἀθήναις, περιορίζετο εἰς μὴν τὰ ἀναγκαῖα. Χωρὶς γὰρ εἰσελθόντων ἐνταῦθα εἰς τὰ καθ' ἑκάστα, ἐπειδὴ περὶ αὐτῶν μόνον ἑλλειπεῖς γνώσεις ἔχομεν, παρατηροῦμεν πρῶτον ἐν γένει, ὅτι τὸ μᾶλλον μέρος τῶν παιδευτικῶν στοιχείων, ἅπερ εὖρομεν ἐν Ἀθήναις, καὶ ἐν Σπάρτῃ ἦν ἐν γρήσει, μόνον ἐπὶ τῷ φειδωλότερον τῆς τε ὕλης καὶ τοῦ χρόνου. Ἡ Σπάρτη εἶχε τὸν γραμματικὸν αὐτῆς, ὡς αἱ Ἀθηναίαι, καὶ οἱ νέοι, οἳ ἐξῆν, ἐδιδάσκοντο καὶ ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ γραμματικοῦ. Ὅτι δὲ καὶ αἱ ὁμηρικαὶ ῥαψωδίαὶ καὶ τὰ διδασκαλικοὶ ᾠδαὶ ᾠδαὶ μεταγενεστέρων ἄλλων (Θάλητος, Τυρταῖος, Ἀλκαίος κ. ἄλ.) ἀνεγινώσκοντο καὶ ἐν μέρει ἀπομνημονεύοντο, τοῦτο ἤδη ἐκ τῶν χορικῶν αὐτῆς ἀσμάτων καὶ παιδίων ἐξαχθῆναι δύναται. Ἐπειτα ἐνταῦθα ἦν ἰδίως ἡ διὰ τῆς σταθερᾶς συμβίωσης τῆς ἀφροσύνης νεολαίας ἐξεγερμένη καὶ ὑποτροφεύμενη πνευματικὴ ἀνάπτυξις τῆς σπουδαιότητος, ἥτις συνίστατο ἐν βραχυταίς συντόνσις ἀποκρίσιν. Ἡ βαθμιαία πρόοδος παρῆεν ἐνταῦθα πάσῃ ἡλικίᾳ φυσικὴν τινὰ ἀνάπτυξιν τῶν πνευματικῶν τῆς καὶ σωματικῶν δυνάμεων ἐν ἀρμονικῇ συνεργίᾳ.

Ἡ δημοσία ἀγωγή (Λακωνικὴ, πάτριος, Ἀνκουργίως ἀγωγή) ἐξετείνετο κυρίως μόνον ἐπὶ τοῦς πολιτικοὺς παῖδας καὶ τοὺς ὑπὸ τούτων ἐκλειλεγμένους μόθακας (2). Ἐκτὸς τούτων μεταλαμβάνον

(1) Ἐνταῦθα ἐνθυμητῶν τὸ τοῦ Πλουτάρχου (6. Λακ. 16.) «Τὸ δὲ γεννηθὲν οὐκ ἦν κύριος ὁ γεννησας τρέφειν, ἀλλ' ἔφερε λαβὴν εἰς τόπον τινὰ λέσχην καλούμενον, ἐν ᾧ καθήμενοι τῶν φυλετῶν οἱ προσκυτάτοι, καταμαθόντες τὸ παιδάριον, εἰ μὲν εὐπαγὲς εἴη καὶ ῥωμαλεόν, τρέφειν ἐκέλευον, ἀλῆρον αὐτῷ τῶν ἐννακισχιλίων προνέμειντες· εἰ δ' ἀγενὲς καὶ ἀμορφον, ἀπέπεμπον εἰς τὰς λεγομένας ἀποθείας, παρὰ Ταύγετον βραθυρῶδη τόπον, ὡς αὐτ' αὐτῷ ἀμεινον ἔην, οὕτε τῇ πόλει, τὸ μὴ καλῶς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πρὸς εὐερίαν καὶ βίωσιν πεφυκός.» κτλ.

(2) Μόθακα εἰλέγοντο οἱ υἱοὶ ἑνίων καὶ μάλιστα ἐλπίων μετὰ τῶν υἱῶν τῶν Σπαρτιατῶν συνανατρεφόμε-

ταύτης τῆς ἀγωγῆς καὶ νοθαί, ἀδελφαὶ ἐν ἐν γένει, ἢ μόνον ὑπὸ ἰδίου οἴκου (Ξενοφ. Ἑλλ. Β'. 3. 9. καὶ εὐθοὶ τῶν Σπαρτιατῶν μάλα εὐεθὲς καὶ τῶν ἐν πόλει καλῶν οὐκ ἄπειροι). Ὁ μὴ διανύσας τὴν σειράν τῆς ἀγωγῆς ταύτης, δὲν ἠδύνατο νὰ μετέχη τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν (Πλουτ. Κλεισμ. 11. Ἐπιτηδ. Λακ. 21.) (3). Ἡ δὲ δημοτικὴ ἀγωγή, ἥς μείαν ποιεῖται ὁ Πολύβιος (ΚΕ', 8, 1.) ἦν ἐτελεστέρα τις, ἥς ἡ πρὸς τὴν ἀγωγήν τῶν πολιτικῶν παίδων σχέσις δὲν δύναται ἀκριβῶς ὁρισθῆναι. Ἰσως ἡ ἐκφορὰ αὐτῇ σημαίνει τὴν ἀγωγήν τῶν περιούκων, μετοίκων καὶ βυναύων.

Μέχρι δὲ ἀνομαζόντο οἱ νεώτατοι τῶν παίδων, καθυῶς ἀπὸ τοῦ ἐξόδου ἔτους (Πλουτ. ἐν λ.). Προϊούσης τῆς ἡλικίας, καὶ ἡ παιδεία προὐδιδάσκειτο καὶ ἐκρατύνετο. Μετὰ τοῦ δωδεκάτου ἔτους ἤρχιζεν ἰδιαιτέρον τι τμήμα, ἐπιφέρον ἰσχυρὰν προσθήκην τῆς τοῦ σώματος ἀσκήσεως. Οἱ ἐν τῇ ἡλικίᾳ ταύτῃ τελούντες παῖδες ὤφειλον καθ' ὅλον τὸ ἔτος νὰ ἀρκεῖνται μόνον εἰς ἀπλὴν ἰμάτιον, ἀνευ χιτῶνος, ν' ἀποκαρτερῶσιν ἐν αὐστηρᾷ διαίτῃ, ἀνευ λουτροῦ, ἀνευ τῆς τοῦ σώματος θεραπείας, μόνον τινῶν τοῦ ἔτους ἡμερῶν ἐξαιρουμένων, καθ' ὅς ἐτύγχανον φιλανθρωποτέρου τινὸς τρόπου (Ξενοφ. Πολιτ. Λακ. Β'. 3. Πλουτ. Λακ. 16.). Πρὸς τοῦτοις κατὰ διάταξιν τοῦ Ἀνκουργίου ὤφειλον ἀνυπόδητοι τρέχειν, ὥπως ἀποδείκνυσιν ἐπιτηδειότεροι καὶ ἀσφαλέστεροι ἐν τῇ περιπατεῖν καὶ βαδεῖν, καὶ εὐκολώτερον κινῶνται ἄνωκα καὶ κάτωκα (Ξενοφ. αὐτ.). Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἀνήκον εἰς τινὰ βουὰν παίδων ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιαν ἐνὸς βουαγοῦ· ἡ δὲ βουὰ περιεῖχε πολλὰς ἴλας (Boeckh Corp. inscr. n. 61. 67. 69. u Vol. I, p. 612.). Μέχρι τοῦ ἑπτακαιδέκατου ἔτους οἱ παῖδες οὗτοι ἀνομαζόντο σιδεῖναι (Φωτ. Λεξ. σ. 407.). Οἱ προσκυτάτοι αὐτῶν ἀνομαζόντο μελλείρετες, εἰρετες δὲ οἱ ἤδη δύο ἔτη τὴν παιδικὴν ἡλικίαν ὑπερβάλλοντες (Πλουτ. Ἀνκουργ. 17.). Τῷ ἰκανωτέρῳ αὐτῶν διεπιστεύετο ἐπιστάσις τις καὶ ποινικὴ ἐξουσία ἐπὶ τῶν παίδων ἐκάστης ἴλης (Ξενοφ. Πολιτ. Λακ. Β'. 11. Πλουτ. Λακ. 18. Πλουτ. ἐν λ. Ἰρατες). Ὑπὸ τὴν σχέσιν ταύτην ἀναφέρονται καὶ οἱ ἀμπαῖδες. Οἱ δὲ πρωτῆρες ἢ πρωτεῖρες φαίνονται ὄντες νέοι εἰκοσχετεῖς (Πλουτ. λ. κατὰ πρωτῆρας, καὶ Φωτ. Λεξ. λ. κατὰ πρωτεῖρας).

Ἐν τῷ τελευταίῳ σταδίῳ τῆς νεολαίας ἡλικίας, κατὰ τὸ μέθοριον τῆς ἀνδρικῆς ἰσταντο οἱ σφαιρεῖς (Πλουτ. Γ'. 14, 6, πρὸς Corp. inser. n. 1386. 1432.). Ἀλλὰ δὲ γνωστὰ ἡμῖν ὀνομαστικὰ οἱ αὐτοὶ κυρταῖοι, σκυθραῖοι, σκυρθάριοι, κυρταῖοι (κρητικὴ λέξις) οὐδεμίαν ὠρισμένην διάκρισιν τῆς ἡλικίας παρέχουσιν, ἀλλὰ πιθανῶς γενικωτέραν τινὰ σημασίαν εἶχον (Ἀριστοφ. Λυσσ. 983. Σχολ. κ. Πλουτ.).

Οἱ οὗτοι διὰ μεγάλων πρὸς τὴν πόλιν ὑπηρεσιῶν ἢ δι' υλοθετήσεως ὑπὸ Σπαρτιατῶν ἠξιοῦντο τελείας πολιτείας· εἴτε ὁ Γυλιππος, ὁ Λυσάνδρος. Διάφοροι αὐτῶν ἦσαν οἱ μὲθωνες, οἱ ὀκαγεῖς δούλοι.

(3) «Τῶν πολιτῶν δὲ ἂν μὴ ὀνομαίνῃ τὴν τῶν παίδων ἀγωγήν, οὐ μετέχει τῶν τῆς πόλεως δικαίων.»

Ἄργοντες, τὴν τῶν παίδων ἐπιμέλειαν ἐπιτετραμμένοι ἦσαν, ἐκτὸς τῶν προσηρμένων βουαγῶν τῶν ἀρχηγῶν ἐκάστης βούας ὁ παιδονόμος ἀνὴρ ὑψηλῆς περιωπῆς (μόνον ἐν Σπάρτῃ, οὐχὶ δ' ἐν Ἀθήναις), καὶ οἱ ὑπάλληλοι αὐτοῦ οἱ μαστιγοφόροι, νέοι βωμαῖοι, τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀναγκαίων κολάσεων ἐπιτετραμμένοι (Ξενοφ. Πολιτ. Λακ. Β', 2.) (4) Παρὰ τοὺς ἰδιαιτέρην ἐποπτεῖαν ἐπὶ τῶν γυμνασμάτων ἐξήσκουν οἱ πέντε βωβαῖοι, διακοσμοῦντες οἱ αὐτοὶ καὶ τὰ τῶν ἐφήδων ἀγωνίσματα (Πλουτ. Γ', 11, 2.).

Ἡ ἀρχηγεῖα τῶν Σπαρτιατῶν διέπρεπε κάλλιστα ἐν ταῖς πολεμικαῖς αὐτῶν ἀρχήσιν. Κατὰ τὰς ἐορτὰς διέτληγοντο ἀξιόθιατοι χοροὶ, ἐν οἷς ἐξείχον οἱ τῶν γυμνασμάτων (Krause Gymnast. μέρ. Β' σ. 828.). (5) Περί τῶν ἄλλων παιδαγωγικῶν θεσμῶν, περὶ τῆς φειδῆς τῆς τροφῆς, ὅπως καταστήσῃσι βραδυνὸν καὶ ἐλαστικὸν τὸ νεανικὸν σῶμα, περὶ τῆς κατὰ τὰ ἔτη τῆς σκληραγωγίας διδομένης ἀδείας τοῦ κρυφίως κλέπτειν τρόφιμά τινα, ἵνα καυώσῃ τὴν πῖνιν, καὶ περὶ ἄλλων τοιούτων διεξοδικῶς λαλεῖ ὁ Ξενοφῶν (Πολιτ. Λακ. Β' 2. κεξ.).

Ἡ δὲ πολλαχῶς κριθεῖσα κρυπτεία τίλος παρῆχε τὴν κλειστόν ἀπορμήν, ὅπως ἐξασκῶνται ἐν ἐνδύει καὶ καρτερίᾳ (Πρόβλ. Müll. Dor. II, 310.).

Καὶ ἡ *θούλα* νεολαία, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Θεοκρίτου (Εἰδυλ. III' 24.) μετῴχεν ἐν Σπάρτῃ τῶν γυμναστικῶν ἀσκήσεων (Πλουτ. Λυκ. 14. (6) Ἀπορθεγ. Λακ. σ. 223.), κατὰ δ' Ἀριστοφάνη (Λυσιστ. 82.) καὶ αἱ γυναῖκες καὶ τοῦτο ἐστὶν εἰς τῶν πρωτίστων διακριτικῶν χαρακτήρων τῆς σπαρτιατικῆς ἀγωγῆς ἀπὸ τῆς ἀττικῆς καὶ τῶν ἄλλων ἰωνικῶν πολιτειῶν.

Ἐν Κρήτῃ εὐρίσκωμεν ἀγωγὴν τινα ὁμοίαν κατὰ τὰ κυριώτερα στοιχεῖα τῇ σπαρτιατικῇ, μόνον δὲ κατὰ τοῦτο διαφέρουσαν, ὅτι ἐκεῖ οἱ παῖδες διέμενον ἐν τῷ οἰκιακῷ κύκλῳ μέχρι τοῦ ἐπτακαιδεκά-

του ἔτους τῆς ἡλικίας, καὶ τότε πρῶτον μεταβαίνοντες εἰς ἀγέλην τινὰ ἐπαιδαγωγοῦντο σχεδὸν ὁμοίως, ὡς καὶ ἐν Σπάρτῃ (Krause Gysnast, u. Agonist. II. σ. 690 κεξ.).

Ὅτι δὲ καὶ ἐν Σπάρτῃ καὶ ἐν Κρήτῃ ἡ σωματικὴ ἐκπαίδευσις ὑπερίσχυε τῆς πνευματικῆς, ἡδὴ καὶ ἐντεῦθεν δύναται πῶς ἐξαχθῆναι, ὅτι πολλὰ ὀλίγα γνώσεις παρεδόθησαν ἡμῖν περὶ τε τῶν διδασκαλαίων, τῶν διδασκάλων, τῶν πρώτων στοιχείων τῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς μέχρι τῆς περαιτέρως ἐκπαιδεύσεως, καὶ περὶ τῶν διδαγμάτων ἐν γένει.

Περὶ δὲ τῆς μουσικῆς, τοῦ γενικωτάτου μετὰ τὴν γυμναστικὴν στοιχείου τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, δύναμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἤδη πρῶίμως ὁ παῖς ἐτύγγχε διδασκαλίᾳ τινος, εἰ καὶ ἐνδεσῶς, ἐν τῷ δωρίῳ μέλει, ἐν Σπάρτῃ ἐπὶ πολὺ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἀπλότῃ καὶ καθαρῇ διατριβῇ, ἴσως μετὰ τοῦ ἀρχαιοδωρικοῦ τετραχόρδου (δωρίειν δωριστὶ ᾄδειν, Πλουτ. λ. δωρία φόρμιγξ, δώριος πῆσιλος, δωρία κέλευθος. Πιν. Ὀλ. Α' 17. Ε' 5.) τοῦλάχιστον τοῦτο δύναται ἐκ τῶν χορῶν, παιάνων καὶ ἄλλων ἀσμάτων αὐτῆς ἐξαχθῆναι, πρὸς δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐν Σπάρτῃ διατριβῆς πολλῶν μουσικῶν καὶ ποιητῶν βιβλιοθήκῃ (Πλουτ. π. μουσ. 9.). Ὁ Ἀριστοτέλης (Πολιτ. Π' 4) σημειοῖ, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἡδύναντο νὰ διακρίνωσι καλὰς καὶ κακὰς μελωδίας, καὶ περ οὐδεμιᾶς περὶ τούτου διδασκαλίας τυγχάνοντες. Ἀλλὰ διὰ τῶν λόγων τούτων δὲν δύναται νὰ ἀναιρεθῇ ὑφ' ἡγήσεως τις ἐν τῇ μουσικῇ, εἰ καὶ ἐπὶ τοῦ Σταγειρίτου ἴσως ὀλιγωτέρα ἐγγίγγοιτο, ἢ κατὰ τὴν προτέραν περίοδον ὁ Πλούταρχος (ἐπίτηδ. Λουκ. 14.) ὀρθῶς βεβαίως κρίνει περὶ τούτου λέγων· ἐπισθοδαῖον δὲ καὶ περὶ τὰ μέλη καὶ εἰς ὧδες οὐδὲν ἦτορ. Ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χρόνοις τοῦλάχιστον ἡ μουσικὴ ἀνῆκε μᾶλλον εἰς τὴν γενικὴν ἐθνικὴν παιδευσιν ἢ ὕστερον. (Πρόβλ. O. Müller Dor. II. 327 κεξ. Πλατ. Νομ. Β' 676.) (7) Ἐν γένει ἡδὴ πρῶίμωτάτα ἐν ταῖς ἀξιολογωτάταις πολιτείαις τῆς Πελοποννήσου ἡ μουσικὴ ἦν στοιχεῖόν τι ἡθοποιῶν. Παρὰ τοῖς Ἀρκάσις ἦν νόμιμον οἱ παῖδες ἐκ νηπίων ἤδη νὰ ᾄδωσιν ὕμνους καὶ παιᾶνας, ἐν οἷς κατὰ τὴν πάτριαν αἱ πάτριαι θεοὶ καὶ ἥρωες ἐγκωμιάζοντο. Ὑστερον δὲ ἐμάνθανον τοὺς νόμους τοῦ Φιλοξένου καὶ Τιμοθέου καὶ κατ' ἔτος ὑπὸ Διονυσιακὴν αὐλωδίαν μετὰ μεγάλου ζήλου ἐτίλουν ἐν τῷ θεάτρῳ χοροὺς οἱ τε παῖδες καὶ οἱ νέοι ἐν ἰδίῳ μουσικοῖς ἄβυλοις. Δὲν ἐθεώρουν αἰσχρὸν νὰ ὁμολογῶσι παρρησία τὴν ἐν ἄλλαις ἐπιστήμαις ἀπειρίαν των, ἐν τῇ τὴν ἐν τῷ ᾄδειν ἐμπειρίαν καὶ ἀσκησίαν των οὐδέποτε ἀπέκρυπτον, διότι τοῦτο πάντες ἀναγκαίως ὀφείλον μνησθῆναι (ἰδ. Πολύδ. περὶ Ἀρκάδων Δ' 20, 4. κεξ.).

(7) Ὁ Karp (ἐν τῷ Aristot. staaterhd. σ. 449) εἰκάζει, ὅτι οἱ Ἀρκάδες κατὰ τοὺς προτέχους χρόνους οὐ τοσοῦτον δι' ἰδίᾳς διδασκαλίας, ὅσον δι' ἀεροστέως ποικίλων μουσικῶν παραστάσεων ἐκτῶντο ὀρθὴν μουσικὴν κρίσιν. Ἀλλὰ τοῦτο προϋποθέτει τοῦλάχιστον δραστηρίαν συμμετοχὴν, καὶ ὅπου αὕτη εὐρίσκεται, βεβαίως οἱ σφαιρονέστεροι καὶ σπουδαιότεροι τοῦλάχιστον ἀπῆλυνον διδασκαλίᾳ τινος.

Ἐπὶ πόσον δ' ἐξεστίνετο ἡ ἐν τῇ γνώσει καὶ χρήσει τῆς γλώσσης διδασκαλία, δύναται τρῶπον τινὰ ἐκ τῆς βραχυλογίας τῶν Σπαρτιατῶν ἐξαχθῆναι, ἣν ἐκ νεότητος ἐπετηδεύοντο. Δι' ὀλίγων λέξεων ἔπρεπε νὰ ἐκφράζηται ἐννοία ὁξεῖα καὶ πλείστην τὴν οὐσίαν ἔχουσα. (Πλουτ. Κλεομ. 12. Λυκ. 19). Τὰ γράμματα ἐμάνθανον, καθ' ὅσον ἀναγκαῖα τὰ ἐθεώρουν· τὰς δ' ἄλλας ἐπιστήμας δὲν ἐπέτρεπον, ὡς λέγει πάλιν ὁ Πλούταρχος (Ἐπιτηδ. Λακ. 3.).

(8) Ὑπὸ τὰ γράμματα δυνάμεθα πρῶτον τὸ ἀναγινώσκειν μόνον καὶ γράφειν νὰ ἐννοήσωμεν. Ἐν τούτοις δυνάμεθα καλῶς νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι οἱ πλείστοι τῶν Σπαρτιατῶν κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους ἀμφοτέρω ἀρκετὰ κακῶς ἐμάνθανον, ὥστε τὰ μεμαυμένα ἐλκυσμόνον μετ' ὀλίγον κατὰ τὴν ὀλίγην ἢ καὶ οὐδεμίαν χρήσιν αὐτῶν ἐπὶ τῆς ζωῆς τῶν. Εἰ ἐξελαμβάνομεν ἐν ἀκριβοστάτῃ ἐννοίᾳ τοὺς λόγους τούτους τοῦ Ἰσοκράτους (Παναθ. 83.). Οὗτοι δὲ τοσοῦτον ἀπολειμμένοι τῆς κοινῆς παιδείας καὶ φιλοσοφίας εἰσιν, ὥστε οὐδὲ γράμματα μαθήσαντο, ἤθελον ἀποκλείσει τοὺς Σπαρτιάτας ἀπὸ πάσης τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας. Ἀλλὰ τοῦτο ἤθελεν εἶναι οὐχ ἡττον ἀνάητον ἢ τὸ συμπαρατίθεσθαι πύλους πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Ὁ Ἰσοκράτης σχετικῶς πρὸς τὴν λεπτὴν παιδείαν τῶν Ἀθηναίων γενικῶς καὶ σφοδρῶς ἐξεφράσθη. Ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ τῷ ἡθελὲν διὰ τοιούτων ἀντιθέσεων ὡς ἀναδείξῃ ἰσχυρώτερον τὴν τῶν Ἀθηνῶν λαμπρότητα. Οἱ πεπαιδευμένοι τῶν Σπαρτιατῶν, δι' ὧν αἱ πρὸς ἄλλας ἐκπαίδειας διπλωματικαὶ σχέσεις διέτρεποντο, οὐ μόνον δὲν ἐστερεῶντο τῶν ἀναγκαίων ἐν τῷ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν γνώσει, ἀλλὰ καὶ γνώσει περὶ ἄλλων Ἑλληνικῶν καὶ βαρβαρικῶν πόλεων, κατ' ἐχούσης καὶ ἐμπειρίαν τινὰ τοῦ λογικῆς καὶ σφαιροειδῆς λέγειν ὥφειλον νὰ ἔχωσιν, ἵνα κατὰ τὰς ἐκκλησίας, τὰ συμβούλια τῶν συμμάχων πόλεων, κατὰ τὰς πρεσβείας κ. ἄλ. ἡ Σπάρτη μὴ ἐντυγχάνῃ ἀνίστιον. Ὅτι δὲ ταῦτα πάντα καλλίστα ἤπιστάντο, καταφαίνεται ἐκ τῶν δημογοριῶν, ὡς ἐρᾷ αὖτις ὁ Θουκυδίδης εἰς τὰ στόματα τῶν πολιτικῶν στρατηγῶν καὶ ἐπιτροπῶν πάντες τῆς πόλεως. Ἀλλοί τε καὶ ἡ Σπάρτη, ὡς καὶ ἄλλαι πόλεις, εἶχε βασιλικὴν σφίς ἐγγράφους αὐτῆς νόμους, τὰς ἐπὶ μνημείων ἐπιγραφὰς, τὰς συγγραφὰς τῆς, τὰς συνθήκας τὰ συμβόλαια καὶ ἄλλα, ὥστε εὐκόλῃ κατεῖδεν, πῶς ἐννοήσεν τὰς λόγους ἐκείνους τοῦ Ἰσοκράτους. Βεβαίως ἀπὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου εὐρίσκοντο πολλοὶ γραμματικοὶ καὶ ῥήτορες ἐν Σπάρτῃ διδασκόντες τὴν πρὸς παιδείαν ὀργῶσαν σπαρτιατικὴν νεολαίαν, καὶ τὰς ἐξήλασαν ἐκ τῆς πόλεως τὸν κηρύσσοντα διαδοχαιόμενον, ὅτι δύναται δι' ὅλης τῆς ἡμέρας περὶ τῆς συχρότης ὑποθέσεως λέγειν (Πλουτ. ἐπιτ. Λακ. 38). (9).

(8) « Γράμματα εἶκα τῆς γραίας ἐμάνθανον· τῶν δὲ ἄλλων παιδεύματων ἐνηλεῶς ἐποιούντο οὐ μᾶλλον ἀνθρώπων ἢ λόγων. Ἡ δὲ παιδεία ἦν αὐτοῖς πρὸς τὸ ἀρχαῖον καλῶς, καὶ καρτερεῖν ποιῶντα, καὶ μαχόμενον νικᾶν, ἢ ἐποθεύειν. »

(9) « Κηρύσσοντα, εἰπόντα περὶ τοῦ τυχόντος θύνασθαι, »

Μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἐπένχοντα οὐ τοσοῦτον μεγάλαι μεταβολαί, ὅσαν ἐπέκτασις τῶν παιδεύματων. Διὰ τοῦ πολυκινήτου βίου καὶ τῶν ἀμοιβαίων ἐπιμιξιῶν τῶν ἐθνῶν τὰ στοιχεῖα τῆς παιδείας ἀπέδωκαν πολυμερέστερα. Μάλιστα δὲ ἀπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου ἐμορφώθη κατ' ὀλίγον ἡ ἐγκύκλιος παιδεία. (ἐγκύκλια παιδεύματα, μαθήματα, *encyclios disciplina, encyclicae disciplinae*.)

(10) μετὰ τῶν διαφορῶν αὐτῆς μερῶν, καὶ εὐθὺς ἐν πάσαις ταῖς ἀξίαις λόγου πόλεσι, ταῖς Ἑλληνικῆς παιδείας ἀντεχομέναις, ἐγένετο βάσις τῆς τῶν νέων παιδεύσεως. Ἀλλὰ τὴν μεγίστην ἔκτασιν ἔλαβεν αὐτὴ, ἀπ' οὗ πρῶτον ἡ γραμματικὴ πολυμαθία τῶν Ἀλεξανδρινῶν ἤρχισε νὰ ἐκτείνῃ πάντας τοὺς κύκλους τῶν ἐμπειρικῶν γνώσεων. Τὰ ἤδη κατὰ τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπάρχοντα παιδεύματα ἀπετέλουν ἐτι πάντοτε τὸν πυρῆνα τῆς ἐγκυκλίου διδασκαλίας, εἰς ἣν κατ' ὀλίγον προσήρτησαν διάφοροι μαθήσεις. Ἀπ' οὗ ἡ Ἀλεξανδρεὺς ἐγένετο καθέδρα τῆς παιδείας καὶ πολυμαθείας καὶ αἱ ἐπιστήμαι εἰς εἶδη διηρέθησαν, ἡ ἐγκύκλιος παιδεία συνήθως περιλαμβάνοντο πᾶς ἐξῆς ἑπτὰ ἐπιστήμας τὴν γραμματικὴν (ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν αὐτῆς σημασίαν), τὴν ῥητορικὴν, τὴν φιλοσοφίαν ἢ διαλεκτικὴν, τὴν ἀριθμητικὴν, τὴν μουσικὴν, τὴν γεωμετρίαν καὶ τὴν ἀστρονομίαν (Πρόβλ. Στραβ. ΙΑ', 673 Cas.). Ἐκτοτε ἡ ἐγκύκλιος παιδεία ἐμεινεν ἡ συνθήκη πασῶν τῶν ἀξιώσεων ἐπὶ ὑψηλοτέραν παιδείαν (Διονυσ. Ἀλικ. π. ὄντα, συνθ. 25' ἀνθρώπων τῆς μὲν ἐγκυκλίου παιδείας ἀπείρων κτλ.). Ὄθεν τὴν σχέσιν ταύτην συχρότατα εὐρίσκομεν παρὰ τοῖς συγγραφεῖσι τοῦ μεταγενεστοῦ Ἑλληνισμοῦ. Εἰκότως ἔμενον πάντοτε βασιμίδες τινας μεταξὺ τῶν αἰδικῶν πεπαιδευμένων καὶ τῶν γενικῆν παιδείαν κατεχόντων. Κατὰ Πλούταρχον (ἐν βίῳ Ἀλεξ. 7.) ἡ Ἀλέξανδρος εἶχε διδασκαλὸν τῆς μουσικῆς καὶ τῆς καὶ τῶν ἐγκυκλίων παθεμάτων (Πευδ. Πλουτ. κ. καὶ δ. ἀχων. 10). Ὅτι ἤδη ἐπὶ τοῦ Ἀριστοτέλους ἦσαν εἰσηγμένα τὰ σπουδαιότατα μέρη τοῦ παιδευτικοῦ τούτου κύκλου, δύναται πῶς ἐκ τῆς ὁπλώσεως διαγινώσκου τοῦ Λαέρτιου ἐξαχθῆναι (Διογ. Λαέρτ. Β', 79. σ. 103.)

(11) Τῷ ἔρω ἐγκύκλια χρῆται ὁ Ἀριστοτέλης ἐν γένει περὶ ἐπανερχομένων πραγμάτων (Μεττωρ. Α' 1. 2. Πόλην. Νικομ. Α, 5). Ἐγραψε δὲ καὶ δύο βιβλία ἐγκυκλίων, ἅτινα ὁ Μεγάσιος ἀνευ λόγου εἰς τὴν ἐγκύκλιον παιδείαν ἀνέφερεν (ἐκ Διογ. Λαέρτ. Ε, 26. σ. 282, Meib.)· ἀλλ' ἐκεῖ ὁ λόγος ἐστὶ μᾶλλον περὶ ἐπανερχομένων φαινομένων.

Ἐν ταύτῃ τῇ ἐγκυκλοπαιδικῇ πορείᾳ ὠδεύουν ἡ

ὅλην τὴν ἡμέραν λέγειν, ἔειθαι, φέμενοι τὸν ἀγαθὸν μνηστὴν δεῖν ταῖς πράγμασιν ἴσον τὸν λόγον ἔχειν. »

(10) Περί τῶν ἐγκυκλίων παιδεύματων, τῆς ἐγκυκλίου παιδείας ἢ ἐγκυκλοπαιδείας ἴδε Οἰκονόμου ποιητικῆς προοίμ. σ 4., καὶ Ἀσωπίου ἱστορ. τ. Ἑλλην. γραμμ. προλόγ. σ. π'—πδ.

(11) « Τοὺς τῶν ἐγκυκλίων παιδεύματων μετεχόντας, φιλοσοφίας δὲ ἀπολειφθέντας, ὁμοίους ἔλεγον (Ἀρίσταρχος) εἶναι τοῖς τῆς Μηνελόπης μνηστῆροι κτλ. »

της ἀνατροφῆς μέθοδος μέχρι τῶν καισαρείων χρόνων, ἐν ᾧ συγχρόνως ἡ εὐρυνομένη πολυμαθεῖα πάντοτε μᾶλλον ἐπλούτιζε τὴν σφαῖραν αὐτῆς. "Ὅθεν καὶ ὁ συγγραφεὺς τῆς περὶ παιδων ἀγωγῆς συγγραφῆς ἐν κεφ. 10. συνιστᾷ, οἱ παῖδες νὰ μαθάνωσι τὰ ἐγκύκλια παιδεύματα ἐκ παραδρομῆς, ὡς περὶ γυμνασίου ἐκεῖ, ἐν ᾧ αἱ αἰασί γὰρ τὸ τέλειον ὁδόν τινον. Ἀλλὰ μετὰ τῶν μαθήσεων τούτων τὰ πρωτεῖα ἡξίου ἡ φιλοσοφία. Ἐν ᾗ ἀνεγνώριζον τὰς τινὰ εἰς εἰδικὴν παιδείαν, ἰδίως διὰ τῆς δικτακτικῆς κατὰ τὴν ἐκτείνουμένην. Ἀλλως τε, ἀπὸ τῶν ἀλεξάνδρινων χρόνων ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπακράτησε τὸ πραγματικόν, ὡς συμβαίνει πανταχοῦ, ὅταν τὸ θεωρητικὸν μέρος τῶν ἐπιστημῶν διατρίβῃ τὸ σπᾶδιον αὐτοῦ, τὰ δὲ καθ' ἑκάστον εἶδη ἐπὶ ἐμπειρικῆς ὁδοῦ ἐκτείνωνται.

Εἰς τὴν μέθοδον τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδων ὁ εὐφραστὶκὸς χρόνος προσέθηκεν εἰκότως τεχνικά τινὰ στοιχεῖα, μάλιστα εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀνεγνώσεως καὶ γραφῆς, τῆς ἀπομνημονεύσεως καὶ ἀπαγγελίας καὶ λ. Μετὰ τῶν διὰ τὰ μαθητικά ἐπιστημῶν τὴν πρώτην τάξιν κατεῖχον ἐπὶ πάντοτε ἡ γραμματικὴ, ἡ ῥητορικὴ καὶ ἡ φιλοσοφία. Αὗτ' οὖν ἄθληται, ἡ ῥόδος, ἡ Ἀλεξάνδρεια καὶ μάλιστα ἡ Ταρσοῦς, ἣν ὁ Στράβων ὑπὸ ταύτην τὴν σφαιρὴν τάττει ἀνωτέραν τῶν ἄλλων (12). ἦσαν τότε ἐπίσημα παιδευστήρια. Σημειώσεως δ' ἀξίον ἐστίν, ὅτι οἱ Ἕλληνας δὲν ἐμάνθανον ξένας γλώσσας, οὐδ' ἐκτὸς τὴν μεταγενεστέραν πολυμαθεῖαν. Καὶ ὅτε ὑπὸ τὴν ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν ἐτέλειον, ὀλίγιστα μόνον ἐπαχειρήσαν τὴν σπουδὴν τῆς λατινικῆς, ἐξαίρετως οἱ πολιτικοὶ ἄνθρωποι, καὶ αὗτοι ἡ ἐν Ῥώμῃ ὄντες, ἡ ἐκεῖ ἀποδημήσαντες διανοούμενοι. Οὕτως δυνάττον, ὅτι Ἕλληνες περιηγηταί, οἷος ὁ Ἡρόδοτος, ἐλάμβανον γνῶσιν τινὰ οἰκονομικῶς ταύτης ἡ ἐκείνης τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, χωρὶς νὰ σπουδάζωσιν αὐτὴν ἰδίως. Ἀλλ' ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ οἱ Πτολεμαῖοι ἠγόραζον καὶ πολλὰ ἐν ξέναις γλώσσαις γεγραμμένα χειρόγραφα, καὶ εἰδικοί πεπαιδευμένοι ἠσχολοῦντο ἐκεῖ περὶ τὴν ἐρμηνείαν αὐτῶν πλὴν καὶ τοῦτο ἔμενον ἔργον τῆς ἀλεξάνδρινῆς πολυμαθείας. Ἀλλὰ πολλοὶ μᾶλλον ἀνεγνώσκοντο καὶ ἐρμηνεύοντο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους τὰ ἴδια αὐτῶν κλασσικά συγγράμματα.

Αἱ γυμναστικαὶ ἀσκήσεις κατὰ τοὺς ὑστέριους ἐκαίνους αἰῶνας τοῦ Ἑλληνισμοῦ δὲν ἠσκούντο μὲν πλέον ἐν ἐκείνῃ τῇ καθολικότητι καὶ μετ' ἐκείνου τοῦ ἐθνικοῦ ζήλου, ὡς κατὰ τοὺς κλασσικοὺς χρόνους, τοὺς ἀπὸ τῶν μηδικῶν μέχρις Ἀλεξάνδρου, ἀλλ' ὁμοῦς ἀνῆκον ἐπὶ ἀναγκαίως εἰς τὸν κύκλον τῆς τῶν νέων παιδεύσεως, καθὼς ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀθλητικὴ δι-

τάσει ἔχουσα τοὺς ἐραστὰς τῆς, οὔτινας ἐξῆρκε τὴν λαμπρότητα τῶν ἐσφῶν. Πᾶσα ὅπως ἐπίσημος πόλις εἶχεν ἐπὶ τῶν καισάρων τὸ γυμνάσιον τῆς καὶ τὴν παλαίστραν. Ὁ Πausanias (1, 4, 1.) (13) διὰ τοῦτο διατάζει, εἰν ἡ ποτὲ ἀκμαΐνυσα πανάρχαιος Πανοπία τῆς Φωκίδος δύναται ἐπὶ ἐπ' αὐτοῦ πόλις ὀνομασθῆναι, ἐν ᾗ οὕτως γυμνάσιον εὐρίσκειτο, οὕτως ἄλλα δημοσὶα οἰκοδομήματα. "Ὅθεν ἐπὶ μεγάλῃς ἀπάτης στήριζεται ἡ κρίσις τοῦ Schwarz Geschichte d. Erz. 1, 305.), ὅτι ἡ γυμναστικὴ ἀνήκει εἰς τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους. Ἐπίσης ἐπαληθεύει καὶ ἡ γνώμη τοῦ Fr. Cramer (Gesch. d. Erz. 1, 331.) ὅτι ἡ πάλιν ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ φιλοσοφίματος ἐξελήθη ἐκ τοῦ κύκλου τῶν γυμνασίων, διότι δὴλόν ἡ φιλοσοφία δὲν ἐνδύετο τὴν πάλιν σύμφορον τῶν πολιτιστῶν. Ὁ φιλοσοφίαν αὐτὸς ἦσκει τὰ γυμνάσια καὶ τὴν πάλιν καλῶς ἠπίστατο. Ἡμεῖς δὲ λαίπαλα εἰς τὴν ἐκείνην εἰσέλθοντες, καὶ ἐπομένως καὶ τὴν ἀθλητικὴν πάλιν ἀπέβαλλε. Ἡ Πανοπία ἀθλητικὴν ἔκτισε, ὡς διότι αὕτη ἰδίως διὰ τὴν ἀναγκαίαν διείκταν (ἀναγκασμένην) διόλου δὲν ἦν κατάλληλος πρὸς τὸν πολιτιστὴν καὶ περὶ τούτου ἦν ὁ Πλάτων ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ εἶχεν ὁρίσας κείνας (Πλάτ. Πολιτεία 3.). Οὐδὲν ἦτον καὶ ἡ ἀθλητικὴ διείκταν τὴν αἰτίαν αὐτῆς μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅπερ ἦδη ἐντεῦθεν κατασπέννεται, ὅτι οἱ μεγάλοι ἀγωνεῖς ἐτελοῦντο ἐν πληθύνει καὶ λαμπρότητι μέχρι τῶν χρόνων Θεοδοσίου τοῦ αὐτοκράτορος, 394 μ. Χ., ὅτε κατήργησαν. Ἐπὶ δὲ αἱ γυμναστικαὶ ἀσκήσεις τῆς ἀρβένος νεολαίας ἐν Ἀθήναις τε καὶ ἄλλαχοῦ ἀδιακόπως ἐξηκολούθουν ἐπὶ τῶν καισαρείων χρόνων, μπότοροισι πλεῖστα ἐπιγράφαί, περισσεύσαι καταλόγους τῶν νικητῶν μετὰ τῶν παιδων καὶ τῶν ἐφῆων, ὧν αἱ διαφοραὶ ἡλικίας ἀκριβῶς διακρίνοντα (πρώτη, δευτέρα, τρίτη ἡλικία) ὡς αἰσῶτως πρὸς δευτέρα, μέση καὶ τρίτη ἡλικία) παιδὸς νεώτεροι, πρεσβύτεροι, ἀγένητοι πρώτη παιδων τάξις, νεώτεροι τάξις, ἐφηβοὶ νεώτεροι, μέσοι, πρεσβύτεροι κ. ὅλ.). Διεξοδικώτερον περὶ τούτων πραγματεύεται ὁ Krause ἐν τῇ Gymnast. u. Agonist. 1. σ. 267 κτ'.

Μετὰ τοῦτο τὸ περὶ τῶν μερῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἀνατροφῆς σχεδιάσμα εἶχμεν καὶ ἐν βλίμῳ εἰς τὰς θεωρητικὰς ἀρχὰς τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων, ἰδίως εἰς τὰς διδασκαλίας τοῦ Πυθαγόρου, Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους, νὰ βίβωμεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μὲν αὐτὸ ἐν συνεχείᾳ μόνον θεωρηθῆναι δύναται, τὸ δὲ τὰ ὅρια τῆς πραγματείας ταύτης δὲν ἐπιτρέπουσι διεξοδικὴν ἀνάπτυξιν, πρὸς δὲ τούτοις τὰ καθεστῶτα ἦσαν ἡ βάσις τῆς θεωρίας, καὶ αὕτη ἐξ ἐκείνων ὁρμάτο, διὰ τοῦτο ἀντὶ πάσης βραχυτάτης ἐκ-

(12) Στράβ. 14. 673. Can. «Τοσούτη δὲ τοῖς ἐκείνοις ἀνθρώποις σπουδὴ πρὸς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἄλλην ἐγκύκλιον παιδείαν γέγονεν, ὥστ' ὑπερβέβηται καὶ Ἀθήνας καὶ Ἀλεξάνδρειαν, καὶ εἴ τινα ἄλλον τόπον δυνατόν εἶπεν, ἐν ᾗ σχολαὶ καὶ διατριβαὶ τῶν φιλοσόφων γέγοναν.» Ἡ σάλας Ταρσοῦς, σήμερον ἐν κοῖᾳ ἱερῇ καὶ βαρβαρότητι μέλει!

(13) «Ἐστὶ δὲ (ἡ Πανοπία) πόλις Φωκίων, εἴγε ὀνομάσαι τις πόλιν καὶ τούτους, οἷος γε οὐκ ἀρχαία, οὐ γυμνάσιον ἔστιν, οὐ θέατρον, οὐκ ἀγορὰ ἔχουσιν, οὐχ ὕψος κατεργόμενον εἰς κρήνην, ἀλλ' ἐν στεγασί κοίλαις κατὰ τὰς καλῶς μάλιστα τὰς ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἐνταῦθα οἰκοῦσιν ἐπὶ χαράδρᾳ.»

θέσως παραπέμπομεν εἰς τὰ ἐκτενέστερα συγγράμματα 1) τοῦ Alex Kapp, Platons Erziehungslehre (Minden 1833 2) τοῦ αὐτοῦ Staatspädagogik des Aristoteles (Hamm 1837) 3) τὸ δεύτερον μέρος τοῦ Fr. Cramer. Geschichte d. Erziehung. u. d. Unterrichts im Alterth. Theil. II. (Elberl. 1836.). 4) τοῦ αὐτοῦ πραγματείας τινὰ de Pythagora, quomodo educaverit atque instituerit (Sundiae 1833.). Νῦν δὲ μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ῥωμαϊκῆς ἀνατροφῆς, ἐν ᾗ θέλομεν ἐνίοτε ἐπιθεωρεῖν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν.

(Ἔπεται συνέχεια).

Δ. Ι. ΜΑΤΡΟΦΡΩΔΗΣ.

ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΔΟΞΟΥ ΤΙΝΟΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ.

Εἰς τινὰ τῶν τελευταίων συνεδριάσεων τῆς Ἀμερικανικῆς Γερουσίας ὁ Κ. Σχιέλδος παρουσίασεν ἀναφορὰν φέρουσαν 15,000 ὑπογραφῶν, καὶ πραγματευομένην περὶ καινοφανοῦς τινος καὶ λίαν περιέργου ἀντικειμένου καθότι διαλαμβάνει, α.) ὅτι φαίνονται τινὰ φυσικὰ καὶ ἠθικὰ φαινόμενα πᾶν τῇ μυστηριώδους, ἐφελευθύνει ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν προσοχὴν τοῦ κοινῆς τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Τῶν φαινόμενων τούτων, λέγει, ἡ ἐν μέλει ἀνάγκη ἀνακαλύπτει τὴν ὑπαρξίν ὑποκρύφου τινὸς δυνάμεως παρουσιαζομένης διὰ τῆς ἀνθρώπου ὁλισθήσεως, κινήσεως καὶ ἐπὶ τέλος τῆς ἐν μεταφυσικῇ κρατήσεως τῶν βαρέων πνευμάτων ἀναντίστοιχον τῶν γνωστῶν τῆς φύσεως νόμων.

β.) Ὑπὸς τούτου ἡ δυνάμις αὕτη ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τῶν λάμπων τῶν παρουσιαζομένων πειφῆς εἰς μέρη, ὅπου οὐδεμία χημικὴ ἢ φυσικορρική ἐνέργεια δύναται νὰ ἀναπτυχθῇ.

γ.) Ἔτι δὲ διὰ τῶν μυστηριωδῶν ἡχῶν ὁρῶν ζόντων ἐνίοτε μὲν ψόφους προτείνοντες εἰς ἀνθρώπων πνευμάτων, ἄλλοτε δὲ ψιθυρισμὸν ἀνέμων ἢ βοῶν βροντῶν. Πολλάκις μάλιστα ἀκούονται ἡχοὶ ὁμοιωζόντες ἀνθρωπονοῦς φωνὰς ἢ μουσικὰ ὄργανα.

δ.) Αἱ ζωϊκαὶ λειτουργίαι συνεχῶς διακόπτονται αἰφνης καὶ ἀπροσδοκήτως, καὶ ἡ μυστηριώδης αὕτη δυνάμις ἐθεράπευε νοσήματα θεωρούμενα ἀνίατα.

Οἱ ὑπογράφαντες τὴν ἀναφορὰν αὐτὴν διχονομήσαντες ὡς πρὸς τὴν ἀρχὴν τῶν φαινόμενων τούτων ἀποδίδοντες αὐτὰ οἱ μὲν εἰς τὴν ἐνέργειαν πνευμάτων ἀπελευθερωθέντων τοῦ ὕλικου σκήτους, οἱ δὲ εἰς τὴν τῶν συνήθων τῆς φύσεως δυνάμειον. Ὅλοι ὁμοῦ συμφωνοῦσιν ὡς πρὸς τὴν ὑπαρξίν τῶν φαινόμενων καὶ ἐξαποδύνται τὴν σύστασιν ἐπιτροπῆς πρὸς ἐπίμονον καὶ ἐπιστημονικὴν ἐρευναν αὐτῶν. Εἰς δὲ τὴν ἐπ' αὐτῆς πρὸς τὴν Γερουσίαν ἐκθέσιν του προστίθησιν ὁ Κ. Σχιέλδος τὰς:

α. Σὰς ἐξέθεσα ἀκριβῶς καὶ ἐν συνόψει τὸ ἐμπειροχόμενον τῆς ἀναφορᾶς ταύτης, ἥτις εἶναι ὁμοῦ γεγραμμένη μὲ κοσμιότητα, καθότι τὰς ὅπως δῆποτε προσβάλλουσας τὴν Γερουσίαν οὐδόλως ἠθέλησε νὰ θέσω ὑπ' ὄψιν ὁμῶν.

» Ἀφοῦ δὲ ἐξεπλήρωσα τὸ καθήκον τοῦτο, θέλω μοὶ ἐπιτρέψει νὰ σὰς παρατηρήσω ὅτι ἡ ἐπέκτασις τεινῶν παραδοξολογιῶν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας καὶ εἰς αἰῶνα τοσαύτης προόδου, πηγάζει, κατ' ἐμὲ, ἢ ἀπὸ ἀτελῆς τε σύστημα ἀνατροφῆς, ἢ ἀπὸ εἰδικὴν τινὰ ἀταξίαν τῶν νοερῶν δυνάμεων προξενηθεῖσαν ἀπὸ τινος ἀνατροπῆς τοῦ φυσικοῦ ὁργανισμοῦ. Ἐπομένως διστάζω νὰ πιστεύσω ὅτι αἱ παραδοξολογίαι αὗται εἰσὶ τόσον κοινὰ ὅσον τὰς ὑποθέτει ἡ περὶ τῆς ὁλόγος ἀναφορά.

» Ἐκάστη ἐποχὴ παρουσιάζει ἰδίαν τινὰ παραδοξολογίαν. Ἡ ἀλχημεία ἐφείλκετο ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας τὴν προσοχὴν διαφόρων διασήμεν ἀνδρῶν. Ἀλλ' αὕτη ἐμπειρίαν πραγματικῶς τι ὑψηλὸν καὶ ἄξιον μελέτης, δὲ αὐτῆς ἐσπούδαζον μετ' ὑπομονῆς τὴν φύσιν, καὶ ἂν δὲν ἐχορήγησαν εἰς τοὺς ἀλχημιστοὺς πᾶν ὅτι περιέμενον, ἀντέμεψεν ὅμως τοὺς κόπους αὐτῶν διὰ πολλῶν θαυμασίων ἀνακαλύψεων.

Εἶτα ὁ Κ. Σχιέλδος ἀνέσχετο τὰς παραδοξολογίας διαφόρων ἀλλοφρόνων, καὶ ἄλλων ἀγυρτῶν μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ Καλλιόστρου, ὅστις ἐπώλει τὴν ἀθανασίαν εἰς τὰς γραῖας καὶ τὴν καλλονὴν εἰς τὰς νεάνιδας. Ἐπεραιώσας δὲ τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ λέγων:

α. Ἡ εὐπιστία τῶν εὐαπατήτων εἶναι ἀνεξάντλητος ὡς ὁ ὁλός τῶν ἀπαταιώων.

Ἐνῶ ἐν τούτῳ ἐν Ἀμερικῇ παρουσιάζετο τοιαύτη τις ἀναφορὰ, ἀπαντήσας ἐν Παρισίοις ὁ Κ. Φαβέρρος ἐγνωστοποίησεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν ὅτι, κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ Κ. Σχιελίου, πολλοὶ ἄνθρωποι ἔχουσι τὴν ιδιότητα νὰ προξενῶσιν ἐντὸς αὐτῶν ψόφους τινὰ ὁμοίαν μετ' ἡμῶν ἀποδιδόμενον ὑπὸ τῶν ἀλλοφρόνων καὶ ἄλλων ἀγυρτῶν εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν ἐναερίων πνευμάτων, καὶ πραγματικῶς ὁ σοφὸς αὗτος ἀνὴρ ἐνήργησε τὸ πείραμα ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν παρευρεθέντων μελῶν τῆς Ἀκαδημίας, βεβαιῶν ὅτι πᾶς τις δύναται διὰ τῆς ἐξασκήσεως ν' ἀπολαύσῃ τὴν ιδιότητα ταύτην.

α. Παρατηρῶν, εἶπεν οὗτος, κἀνιδὲ τινὰ ἥτις ἐνήργει τοὺς μυστηριώδεις τούτους ψόφους, τοὺς ὑπὸ τῶν ἀλλοφρόνων ἀποδιδόμενους εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν ἐναερίων πνευμάτων, ἐπίστην ὅτι οὗτοι προήρχοντο ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Σκεπτόμενος δὲ ποῦν εἶδνατο νὰ ᾔηται τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ σώματος, εἶδνα εἶδνατο νὰ γεννηθῇ ἀνευ ὁρατῆς τινος κινήσεως τῶν μελῶν, ἐξηγάγον τὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν δύναται νὰ πηγάζῃ ἢ ἀπὸ ἑνὸς καὶ μόνου μυῶνα, δηλαδὴ τὸν μέγαν περναῖον μυῶνα, οὗ ὁ τέλειαν διέρχεται ὀπίσθεν τοῦ ἐσωτερικοῦ σφυροῦ, ἐνθα διατηρεῖται διὰ πῖνος συνδετικοῦ χαλινῶς ὅταν ὁ χαλινὸς οὗτος ἐλλείπῃ ἢ εὐρίσκαται λίαν χαυνωμένος, ἂν τις συστήλῃ μετ' ἰσχύος τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος μυῶνα, ἐμποδίζων ταυτοχρόνως πᾶσαν κίνησιν τοῦ ποδὸς ἥτις ὡς ἐκ τῆς συστολῆς ταύτης δύναται νὰ